

Yemen 2013

Fatih Gezgin

[Doktora Adayı, Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Ekonomi Politikleri]

Ensar Muslu

[Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü]

Özet

Arap Baharı sonucu Yemen’de 33 yıllık Salih yönetimi son bulmuş ama aynı zamanda ülkede iktidar boşluğu da ortaya çıkmıştır. Bu ortamda pek çok grup arasında çatışmalar başlamış ve şiddetli bir iktidar mücadelesi süregelmıştır. Arap Baharı sürecinde El Kaide ülkede etkinliğini arttırmış ve çatışmaların bir tarafı haline gelmiştir. Yemen hükümetinin El Kaide ile mücadelesinde ABD ve Suudi Arabistan en önemli destekçiler olmuştur. El Kaide ve Suudi Arabistan’ın Yemen’de etkinliğini arttırması üzerine Selefilerle Şiiliğin bir kolu olarak nitelendirilen Zeydiler (Husiler) arasında çatışmalar hız kazanmıştır. Artan çatışmalardan rahatsız olan Husiler bağımsızlık yönündeki beklentilerini daha da arttırmışlardır. Bu sorunlarla başa çıkamayan hükümetin zayıflığından istifade eden güneyli ayrılıkçılar bu yöndeki faaliyetlerine hız vermişlerdir. Yemen hükümeti tüm bu meseleler karşısında daha da zayıflamış ve zaten fakirlik içindeki Yemen halkının ekonomik sıkıntıları artmıştır. Halkın bu huzursuzluğu Yemen hükümetinin meşruiyetini zedelemiş ve hükümet karşıtı güçleri beslemiştir. Yemen 2013 yılını birbirini tetikleyen zincirleme reaksiyonlar şeklinde gelişen böyle bir sorun sarmalı içerisinde geçirmiştir. 2013 yılının sonuna gelindiğinde Yemen aynı sorunlarla daha fazla uğraşarak ancak çözüme yaklaşamamış sene tamamlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Abdurabbu Mansur Hadi ■ El Kaide ■ Ensar el-Şeria ■ Arap Yarımadası El Kaidesi ■ Husiler ■ Ulusal Diyalog Konferansı ■ KİK Barış Planı

Yemen 2013

Abstract

33-year rule of Saleh has ended in Yemen as a result of the Arab Spring but at the same time a power vacuum has emerged in the country. In this environment, a violent clash has begun between the many groups and also power struggle has continued. During the protests of the Arab Spring Al-Qaeda has increased its activity in Yemen and became a part of the clashes. US and Saudi Arabia have been the most important supporters of Yemeni government in the fight against Al-Qaeda. Because of the effectiveness of Al-Qaeda and Saudi Arabia in Yemen, the conflict between Salafis and Houthis, a branch of Shiism, has become tougher. Have been anxious by the growing conflict, Houthis have increased their expectation for independence. Southern separatists who benefited from the weakness of the government which can not deal with this problem have speeded up separatists activities for independence. Yemeni government has been weakened due to these political and economic problems of Yemeni people in poverty have been increased. This restlessness of the people has undermined the legitimacy of the Yemeni government and has feed the groups against the government. Yemen spent 2013 in such a problem helix in the form of chain reaction. By the end of 2013, Yemen dealing more with the same problem, but there is no solution on the horizon.

Keywords: Abd Rabbuh Mansur Hadi ■ Al-Qaeda ■ Ansar al-Sharia ■ Al-Qaeda in the Arabian Peninsula ■ the Houthis ■ the National Dialogue Conference ■ GCC Peace Plan

Giriş

2011 yılının başlarında Yemen’de başlayan halk hareketleri ile birlikte 33 yıllık Yemen Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Salih karşıtı gösteriler başlamıştı. Çatışmalı bir sürecin ardından Salih, Kasım 2011’de Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) tarafından hazırlanan Barış Planı’nı imzalamıştı. Bu plana göre Şubat 2012’de cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılacak ve Salih’in yerine yardımcısı Abdurabbu Mansur Hadi yeni Cumhurbaşkanı olacaktır. Ayrıca Yemen’deki tüm kesimlerin temsil edileceği Ulusal Diyalog Konferansı (UDK) toplanacak ve yeni bir anayasa hazırlanacaktı. Bu süreç 2 yılda tamamlanacak ve Şubat 2014’te yeni anayasa hazırlanmış olup buna uygun biçimde demokratik seçimler yapılarak Yemen yönetimi belirlenecekti. Gerçekten de bu süreç birtakım aksaklıklara rağmen büyük ölçüde belirlendiği şekilde ilerlemiştir.

Diğer taraftan 2011’de halkın Salih karşıtı gösteriler yapması ve yönetimin de güç kullanarak bunları bastırmaya çalışması sonucu yaşanan kaos ortamı Yemen’de bir iktidar boşluğu ortaya çıkarmış ve dengeler üzerine kurulmuş olan siyasi yapıyı bozmuştur. Taşların yerinden oynadığı Yemen’de siyasi istikrarın tekrar sağlanması mümkün olamamıştır. Otorite boşluğundan istifade eden El Kaide,¹ Yemen’de etkinliğini arttırmış ve önemli bir aktör olarak çatışmaların bir tarafı haline gelmiştir. El Kaide’nin etkinliğini arttırması ABD müdahalelerinin önünü açmış ve bu müdahaleler de ilave bir sorun olarak Yemen siyasetinde yerini almıştır. Özerklik ya da bağımsızlık talepleri olan Husiler ve güneyle ayrılmışlar, merkezi yönetimin zafiyet içine düşmesiyle ayrılık yönündeki çabalarına hız vermişlerdir. Toplumsal yapısı aşiret temelinde kurulmuş olan Yemen’de, aşiretler tüm bu çatışmalarda bir şekilde taraf konumuna gelmişlerdir.

Yemen 2013 yılına bir yandan bu çatışmalarla baş edebilme gayreti diğer yandan ise yeni anayasanın hazırlanarak demokratikleşme çabalarını sürdürme zorunluluğu içerisinde başlamıştır. Bu bakımdan bu çalışmada Yemen'in iç siyaseti üzerinde ağırlıkla durulacaktır. Dış siyaset daha çok iç meseleler bağlamında şekillenmektedir ve çoğunlukla iç sorunların çözümüne dönük bir unsur niteliği taşımaktadır. Yemen iç siyasetindeyse hükümet, El Kaide, Husiler, güneyli ayrılıkçılar ve aşiretler şeklinde sayılabilecek aktörler arasındaki çatışmalar öne çıkmaktadır. Elbette devrik lider Salih ve yandaşları da bu iktidar mücadelesinde etkin olma gayreti göstermektedir.

Ulusal Diyalog Konferansı ve Geçiş Süreci

Yemen siyasetinde 2013 yılının ana gündem maddesi KİK Barış Planı kapsamında yürütülmekte olan geçiş süreci ve bu süreçte yeni bir anayasa hazırlamakla görevli UDK olmuştur. UDK, Yemen'deki tüm grupların temsil edildiği 565 üyeli bir meclis şeklinde tasarlanmıştır. Geçiş sürecinin Şubat 2014'e kadar sürmesi ve bu zaman zarfında UDK'nın bir anayasa hazırlayarak Yemen'i demokratik seçimlere taşıması öngörülmüştür. Bu sürecin sağlıklı işlemesi adına en başta KİK ve BM olmak üzere önemli ölçüde uluslararası aktörlerden de destek sağlanmıştır. Bu kapsamda 2013'ün ilk günlerinde BM Güvenlik Konseyi'nden bir heyet, UDK sürecini gözlemlemek üzere Yemen'e ziyarette bulunmuştur. BM özel temsilcisi Cemal bin Ömer, bu ziyarette yaptığı açıklamada Yemen'in istikrar kazanması adına yaşanan bu sürece BM Güvenlik Konseyi'nin ilgisini belirterek Konsey'in bu hedefin gerçekleşmesi için gerekirse tüm taraflara baskıda bulunacağını ifade etmiştir.² Yemen'deki tüm grupları temsil etmesi öngörülen UDK'da güneyli ayrılıkçılar için de 85 sandalye ayrılmış ve ayrılıkçıların her bir kolunun temsiline yönelik ayrı bir çaba gösterilmiştir. Fakat güneyli ayrılıkçılar, UDK'ya katılım sağlayacakları yönünde açıklamalarda bulunmalarına³ rağmen kendi kendilerini yönetme (self-determinasyon) taleplerinin kabul görmemesi gerekçesiyle, 18 Mart'ta başlayan görüşmelerden Mayıs ayında ayrılmışlardır.⁴ Bu kriz birkaç ay sürdükten sonra konuyla ilgili olarak evvela Yemen Dışişleri Bakanı tarafından Eylül ayında yapılan bir açıklamayla⁵ ve daha sonra da Devlet Başkanı Hadi'nin yaptığı bir konuşmayla Yemen'in federal bir yapıya kavuşturulacağı yönündeki karar ifade edilmiştir.⁶ İç siyaseti dizayn etmeyi amaçlayan bu kararlar doğrultusunda UDK'da Güney-Kuzey şeklinde federal yapının görüşülmesinin kabul görmesi üzerine güneyli ayrılıkçılar Eylül ayında tekrar UDK'ya katılım sağlamışlardır.⁷

UDK süreci işlerken diğer taraftan eski ve yeni siyasi figürler arasındaki iktidar mücadelesi de devam etmiştir. Bu çerçevede 2013 yılında devrik lider Ali Abdullah Salih'e yönelik çeşitli iddialar ileri sürülmüş ve Yemen siyasetinde yaşanan iktidar mücadelesinin devam ettiği ortaya koyulmuştur. Salih döneminde üst düzey güvenlik görevlisi olan General Abdülmelik el-Tayyip ve Salih'in yeğeni Yahya Muhammed Abdullah Salih'in 21 Mayıs 2012'de

gerçekleştirilen ve 86 askerin ölümüne yol açan bombalı saldırıya ilişkin davada ifade vermek üzere mahkemeye çağırılması bu iddiaları güçlendirmiştir. Bu kişilerin ifade vermeyi reddetmeleri üzerine de mal varlıkları dondurulmuştur.⁸ Ayrıca Yemen hükümetinden bir yetkili, devrik lider Salih'in güneyli ayrılıkçıları ve hükümet karşıtı diğer silahlı güçleri kısıktığı ileri sürerek Salih'in ülkeye girişinin engellenmesi ve sürgün hayatının devam ettirilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁹

Salih aleyhine tutum ve tavırlar yalnızca ülke içinden gelmemiş uluslararası aktörler de Salih ve Salih'in partisinin eylemleri aleyhine açıklamalarda bulunmuştur. Kasım ayında BM Güvenlik Konseyi yaptığı açıklamada Salih'in partisi olan Genel Halk Kongresi'ne mensup kişilere ve onlarla paralel hareket eden diğer kişilere, anayasa çalışmalarını boykot etmeme ve ulusal seçimlerin ertelenmesine yönelik yaklaşımlardan uzak durmaları yönünde uyarılarda bulunmuştur.¹⁰ Ayrıca Cemal bin Ömer, Salih'in parti liderliğini terk etmesi gerektiğini ve Salih rejiminin yozlaşmış, adaletsiz bir yönetim olduğunu söylemiş, Genel Halk Kongresi de BM elçisi Cemal bin Ömer'i taraflı davrandığını gerçekçe göstererek BM Genel Sekreterliği'ne şikayet etmiştir.¹¹ Bu yaşananlar Ali Abdullah Salih'in Yemen siyasetindeki etkinliğini yitirmişliğinin de göstergeleri niteliğindedir.

Suikast Girişimleri

Sünni hükümet güçleri, Zeydi (Şii) Husiler, El Kaide, güneyli ayrılıkçılar, İhvan'a yakın İslamcılar ve aşiretler şeklinde sayılabilecek pek çok farklı grubu barındıran Yemen, aynı zamanda bu grupların çatıştıkları bir zemini de teşkil etmektedir. Dolayısıyla bu şartlarda her grubun önde gelen isimlerine yönelik suikast girişimleri de sıklıkla görülmektedir. Örneğin son iki yılda suikastle 60 asker ve güvenlik görevlisinin öldürülmüş olması bu çatışmayı açıklığa kavuşturmaktadır.¹² Fakat yine de suikast girişimlerinin büyük kısmı amaçlanan sonucun elde edilemediği, teşebbüs aşamasında kalan eylemlerdir. Diğer taraftan suikastler, başarıya ulaşmaları durumunda çok ses getirmekte ve kalabalık gösterilere ya da şiddetli çatışmalara yol açmaktadırlar. Yemen'de meydana gelen suikast eylemlerinin büyük kısmının ardında ise El Kaide'nin bulunduğu yönünde yaygın bir kanaat hakimdir.

Yemen'de 2013 yılında meydana gelen suikast girişimlerinde hedef alınan en üst düzeydeki kişi Yemen Başbakanı Muhammed Selim Basindva olmuştur. Basindva'ya karşı ağustos ayında akşam evine giderken suikast girişiminde bulunulmuş, saldırıda kimse yaralanmazken saldırgan da kaçmayı başarmıştır.¹³ Basindva'ya yönelik suikast girişimi gibi pek çok eylem başarıya ulaşmamış ancak Yemen'deki kargaşa ortamını pekiştirmiştir. Aden şehrinde meydana gelen bir diğer saldırıda da suikast başarıya ulaşamamışsa da bu eylem ölümle sonuçlanmıştır. İstihbarat şefi Yarbay Ali Hadi'nin aracına diğer bir araçtan ateş açılmak suretiyle gerçekleştirilen suikast girişiminden Hadi yaralı olarak kurtulurken yanında bulunan oğlu hayatını kaybetmiştir.¹⁴

Diğer taraftan amaçlanan hedefe ulaşılan pek çok suikast girişimi de meydana gelmiştir. Mayıs ayında Mukalla şehrinde bulunan üst düzey bir istihbarat subayı olan Albay Abdullah el-Rabaki uğradığı saldırı sonucu hayatını kaybetmiştir.¹⁵ Ağustos ayında ise Lahj bölgesinde ABD'nin insansız hava aracı ile yaptığı bombalamanın ardından istihbarat subayı Albay Hasan Ali Mansuri bir grup silahlı kişiler tarafından öldürülmüştür.¹⁶ Buna ilaveten Eylül ayında başkent Sana'da silahlı saldırıya uğrayan hava kuvvetleri subayı hayatını kaybederken güvenlik güçlerine yapılan bir başka saldırıda da bir subay öldürülmüştür.¹⁷ Aynı günlerde Şebva vilayetinde gerçekleştirilen bir intihar saldırısında Yarbay Muhammed el-Saidi hayatını kaybetmiştir.¹⁸ Bu olaylardan birkaç gün sonra da Aden'de Yarbay Velid el-Vahabi öldürülmüştür.¹⁹ Ekim ayının son günlerinde Sana'da istihbarat subayı Albay Abdurrahman el-Sami'ye yönelik saldırı neticesinde Albay da hayatını kaybetmiştir.²⁰ Yine Aden şehrinde istihbarat memurunun aracına bomba yerleştirilerek gerçekleştirilen suikast sonucu memur ağır şekilde yaralanmıştır.²¹ 2013'ün son günlerinde Taiz'de Tuğgeneral Saddam Hüseyin el-Dahiri öldürülürken Bayda'da da Albay Polis Abdullah Gaytallah suikast sonucu hayatını kaybetmiştir.²²

Yukarıda sadece birkaçının zikredildiği bu derece fazla suikast girişiminin Yemen'de gerçekleştirilmesinin altında yatan temel neden, ülkenin içine sürüklendiği siyasi istikrarsızlık ve gruplar arası iktidar mücadelesidir. Güneyli ayrılıkçılarla hükümet arasındaki gerilimin yanı sıra Zeydi Husilerle Selefililer arasındaki sorunlar ile El Kaide-Hükümet güçleri arasında yaşanan çatışmalara aşiretlerin de bir tarafı seçerek katılması bu suikast girişimlerine zemin hazırlamaktadır. Herhangi bir kesimi desteklemenin yanında aşiretlerin kendi aralarındaki husumetlerden ötürü çeşitli çatışmalara girmeleri, onların da Yemen siyasetinde olumlu ya da olumsuz önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

İç Çatışmalarda Aşiretlerin Yeri

Yemen'in toplumsal yapısının temelini aşiretler oluşturmaktadır. Hatta Arap Baharı'nın yaşandığı 2011 yılında yaşananlar açıkça göstermiştir ki Yemen'de iktidar mücadelelerinde ve Yemen siyasetinde aşiretler arası güç dengeleri belirleyici olabilmektedir. Özellikle büyük aşiretlerin uyguladıkları politikalar, ülke siyasetini ve aynı zamanda ülke içi güvenliğini yakından ilgilendirmektedir. Ahmer aşiretinin Ali Abdullah Salih'in karşısında yer alması sonucu Salih iktidarının zor duruma düşmesi ve uzun süren çatışmalar, bu duruma en açık örnek niteliğindedir. Toplumun aşiret temelinde varlık kazanmış olması elbette aşiretler arası şiddetli çatışmaları da beraberinde getirmektedir. Yemen örneğinde bu çatışmalar yalnızca aşiretler arasında cereyan etmemekte hükümetle, El Kaide'yle ya da farklı mezhep üyeleriyle de yaşanabilmektedir.

Aşiret üyeleriyle hükümetin karşı karşıya geldiği durumlarda aşiret üyeleri petrol boru hatlarına ya da pompalarına saldırılar gerçekleştirebilmektedir. Bu tür saldırıların ardından yaşanan çatışmalarda ölümler ve tutuklamalar

meydana gelmekte, petrol sevkiyatı durmakta ve bunlar gerilimi daha da tırmandırmaktadır.²³ Aşiret üyeleri tarafından ağustos ayında bir helikopterin düşürülmesinin ardında da böyle bir gerekçe olduğu düşünülmektedir. Petrol pompalarına yapılan saldırı sonrası tutuklanan aşiret üyelerinin serbest bırakılmaları üzerine böyle bir saldırının gerçekleştirildiği ileri sürülmektedir.²⁴ Hükümetle bazı aşiretleri karşı karşıya getiren bir başka gelişme de Aralık ayında Hadramut'ta meydana gelmiştir. Aşiret liderlerinden birinin hükümetin silahları teslim etme çağrısına uymaması üzerine çıkan çatışmada asker ve aşiret üyelerinden 9 kişi hayatını kaybetmiştir.²⁵ Yaşanan çatışmada önemli bir kabile liderinin öldürülmesi üzerine toplanma çağrısı yapılmış ve yüzlerce kişi protestolara katılmıştır. Hadramut'taki petrol zengini aşiretlerin aynı çatı altında birleşmelerinin ardından hükümet gerilimi azaltmaya çalışmış, fakat çatışmalar 4 gün sürmüştür. Çatışmalarda güney illerinde hayat felce uğramış, okullar, mağazalar ve işyerleri tahrip edilmiştir. Yaşanan çatışmalarda onlarca kişi de hayatını kaybetmiştir.²⁶ Bu gelişmeler 2013 yılı içinde aşiretlerle hükümet arasındaki en ciddi gerilim olarak değerlendirilebilir.

Diğer taraftan Yemen'de aşiretler arası çatışmalar da sıkça görülen bir durumdur. Bu çatışmalardan en çok öne çıkan eylül ayında iki aşiret arasında yaşanan çatışmadır. Ülkenin kuzeyinde yaşayan Şii Havtis aşiretiyle Ahmer aşireti arasında, arazi anlaşmazlığından çıktığı tahmin edilen çatışmada altmıştan fazla kişi hayatını kaybetmiştir.²⁷ Aşiretler Yemen'in toplumsal yapısının temelini oluşturmakla beraber ülke siyasetinin de önemli unsurlarından birini teşkil etmektedir. Bu bakımdan Yemen'deki siyasi istikrarın sağlanmasında, aşiretler arası ve aşiretlerle diğer gruplar arası dengeler, belirleyici niteliğe sahiptir.

Adam Kaçırma ve Rehine Eylemleri

Yemen'de adam kaçırma olaylarının da sıkça görülen bir eylem olduğu bilinmektedir. Özellikle yabancı uyruklu kişiler kaçınılarak karşılığında ya fidye istenmekte ya da hapisanede bulunan bir aşiret/örgüt mensubunun serbest bırakılması için pazarlık unsuru olarak kullanılmaktadır. Bazı rehinelere arabulucuların devreye girmesi sonucu kısa sürede serbest bırakılırken,²⁸ bazı rehinelere ise öldürülme tehdidiyle karşı karşıya kalmaktadır.²⁹ Bunun yanında rehineligi bir yıl gibi uzunca bir zaman devam ettikten sonra serbest bırakılan kişiler de bulunmaktadır.³⁰ Diğer taraftan adam kaçırma olaylarına El Kaide de bir şekilde dahil olmakta ve rehine sorunları yeni çatışmalara yol açabilmektedir. Özellikle aşiretlerle El Kaide arasında rehine alım satımı sıkça görülen bir uygulamadır. Örneğin Sana'da Arapça eğitim gören 2 Finlandiyalı ve 1 Avusturyalı bölgede bulunan bir aşiret tarafından kaçırılmış ve El Kaide'ye satılmıştır. Bunun üzerine güvenlik güçlerinin rehinelere kurtarmak için gerçekleştirdiği operasyonun başarısızlıkla neticelenmesini müteakip bazı aşiret liderleri arabuluculuk yaparak operasyonun askıya alınmasını sağlamışlardır.³¹ Rehinelere Umman Dışişleri Bakanlığı'nın girişimleri sonucu serbest

birakılmıştır.³² Sadece Mayıs ayı içerisinde çimento fabrikasında çalışan 2 Mısırlı³³, Kızılhaç görevlisi olan 2 Hindistanlı³⁴ ve 1 İsveçli³⁵ vatandaşın kaçırılmış olması Yemen içerisinde bu tür olayların ne kadar çok yaşandığının bir göstergesi niteliğindedir. Kaçırılan bu kişiler, bir hafta sonra Abyan vilayetinde serbest bırakılmıştır.³⁶ Yıl içinde bu gibi daha pek çok kaçırma eylemleri gerçekleşmiştir.³⁷

Yemen’de diplomatik temsilciliklerde çalışanlara yönelik de çok sayıda kaçırma olayı ya da girişimi yaşanmaktadır. Suudi Arabistan’ın Aden Konsolosluğu çalışanları bir yılı aşkın bir süre rehin tutulmuşlardır. Hatta onların salıverilmeleri için hükümetle El Kaide arasında Molla Zabahra isimli bir aşiret lideri aracılık yapmaktaydı. Fakat Molla Zabahra 2013’ün ilk günlerinde öldürülmüştür.³⁸ İlerleyen günlerde ise El Kaide tarafından rehin tutulan Suudi Arabistan’ın Aden’deki konsolos yardımcısı Abdullah el-Halit’e ait 19 dakikalık bir kayıt yayınlanmıştır. Bu kayıta El Kaide, Suudi Arabistan’ın hapis cezasına çarptırıldığı El Kaide bağlantılı bazı kadın ve din adamlarının serbest bırakılmaları halinde el-Halit’in bırakılacağını belirtmiştir.³⁹ Diğer taraftan temmuz ayında İranlı bir diplomat kaçırılmıştı. İranlı diplomatın kaçırılmasına ilişkin güvenlik güçleri ve aşiret yetkilileri tarafından yapılan açıklamalarından anlaşıldığı üzere diplomat El Kaide tarafından kaçırılmıştı.⁴⁰ Bir diğer diplomatik temsilciyi kaçırma girişimi Almanya Büyükelçiliği’ne karşı gerçekleşmiştir. Ekim ayında meydana gelen Almanya Büyükelçisi’ne yönelik kaçırma girişiminde çıkan çatışmalarda Büyükelçilik koruması hayatını kaybetmiştir.⁴¹ Yemen’de kaçırma girişimleri, bir intikam ya da öç alma faaliyeti olmaktan uzak, yalnızca belirli bir amaca ulaşmak adına kullanılacak bir pazarlık vasıtası konumundadır. Dolayısıyla rehinelere genellikle öldürülmemekte, bir değiş tokuş sonucu serbest bırakılmaktadır.

Husilerin Çatışmalardaki Yeri

Yemen’in kuzey kesiminde, özellikle de kuzeybatı bölgelerinde yaşamakta olan Şii azınlık ile Sünni aşiretler arasında yaşanan gerilimler yıllardır alışlagelmiş gelişmeler arasındadır. Yemen’deki Şiiler, Şiiliğin Zeydi koluna dahil olup inanç yapıları bakımından İran’daki Şiilikle ve diğer Şii inanışlarla farklılıklar barındırmaktadır. Ayrıca Şii kitle içerisinde yer alan Husiler, Yemen’deki Şiilerle diğer gruplar arasında yaşanan çatışmalarda daha fazla öne çıkmaktadır. Abdülmelik el-Husi’nin liderliğinde hareket eden Zeydi isyancılar, politik ve ekonomik yönden marjinal bir hareket olup, eski Yemen lideri Ali Abdullah Salih’in hükümetine karşı 2004 yılında isyan etmişlerdir. 2010 yılına kadar süren bu isyanda binlerce insan ölmüştür. Mart ayında başlatılan UDK’da bu sorun da gündeme gelen konular arasındadır. Husilerin İran tarafından desteklendiği iddialarının yanında karşıtlarının da Suudi Arabistan tarafından destek görüyor oldukları yönündeki savlar olayı uluslararası bir düzeye taşımaktadır. Husilerle İslamcı aşiretler arasında çatışma yaşanmakla birlikte, El Kaide de zaman zaman çatışmaların tarafı olabilmektedir.

Ayrıca Husilerin özerklik ya da bağımsızlık yönündeki talepleri hükümeti de çatışmaların içine çekmektedir. Böylelikle Yemen'deki çatışmalar hükümetin, Husilerin, El Kaide'nin, İslamcı grupların, İran'ın ve Suudi Arabistan'ın hatta Birleşik Arap Emirlikleri'nin de içerisinde olduğu çok karmaşık bir sorun haline gelmekte ve çözüme kavuşturulması zor görülmektedir. Ülke içerisinde yaşanan çatışmalara bakıldığında tarafların sıkça değişmesi bunu ortaya koymaktadır. Örneğin Haziran ayında siyasi tutukluların serbest bırakılması için yapılan gösteride Şiiilerle güvenlik güçleri arasında çıkan çatışmalarda 1 gösterici hayatını kaybederken 10 kişi de yaralanmıştır.⁴² Aynı günlerde Sana'da bulunan Yemen Ulusal Güvenlik Hizmetleri Merkezi'ne Şiiiler tarafından yapılan saldırı sonucu polisle Şii ayaklanmacılar arasında yaşanan çatışma neticesinde 87 kişi gözaltına alınırken, 10 isyancı öldürülmüş 38'i de yaralanmıştır. Yemenli yetkililer gözaltı sonrası, bazı saldırganların İran istihbaratıyla bağlantılı olduklarını düşündükleri yönünde açıklamada bulunmuşlardır.⁴³ Bölge'de Şiiiler Sünni çoğunluklu hükümetle gerilim yaşarken, Sünniler açısından da Şiiilerin İran ile yakın ilişkisi sorunun gerekçeleri olarak öne sürülmektedir.

Diğer taraftan Şii aşırılıkçılar ile El Kaide ve Sünni aşırılıkçılar arasında yaşanan mezhepsel gerilim de bölgedeki tansiyonun artmasına sebep olmaktadır. Eylül ayının ilk günlerinde böyle bir gerilimin yol açtığı çatışmada, birkaç gün içerisinde yetmişten fazla kişi hayatını kaybetmiştir.⁴⁴ Çok fazla kesintiye uğramadan devam eden bu çatışmaların ekimde tekrar şiddetlenmesi sonucu çok sayıda Yemenli ölmüştür.⁴⁵ Husi savaşçıların kontrolünde olan Suudi Arabistan sınırındaki Saada şehrinde Selefilere, Damaj kasabasına yabancı savaşçılar konuşlandırdıkları gerekçesi ile 30 Ekim'de başlayan çatışmalarda yüzden fazla kişi hayatını kaybetmiştir. Çatışmaları ateşleyen olay ise 30 Ekim'de Selefilere kontrolündeki Damaj şehrinde bir camiye roketli saldırının gerçekleştirilmesi ve saldırıda 4 kişinin hayatını kaybetmesinin yanında 14 kişinin de yaralanması olmuştur. Selefiler bu olaydan Husilerin sorumlu olduğunu ileri sürmüşlerdir.⁴⁶ Ancak hükümet arabulucularının da devreye girmesiyle Zeydi Şiiiler ile Selefiler arasında ateşkes imzalanabilmiştir.⁴⁷ Fakat Suudi Arabistan gibi Selefi geleneğinin güçlü olduğu bir ülke ile sınır münasebetinin bulunmasının yanında El-Kaide'nin Yemen'deki etkinliğinin üst düzeyde olması gibi nedenlerle ateşkes sürdürülememiş ve bir günden daha az bir zamanda bozulmuştur. Husiler, Selefilere Suudi Arabistan sınırından Damaj'a binlerce yabancı asker getirdiği iddiasında bulunmuş ve ateşkesi sona erdirmiştir.⁴⁸ Selefilerse, yabancı oldukları iddia edilen kişilerin 1980'lerde kurulmuş olan Dar-ül Hadis Akademisi'ne ilahiyat okumak için gelmiş olan öğrenciler olduklarını ileri sürmüşlerdir.⁴⁹ Husilerle Selefiler arasındaki çatışmalar, Husileri Sünniliğin baskın olduğu hükümete karşı da Şiiilerin güvenliklerini sağlayamaması nedeniyle olumsuz bir tutum sergilemeye itmektedir. Yaşanan bu sürecin Husileri daha da şiddetli bir muhalefete yönlendirdiği görülmektedir.

Güneyli Ayrılkçılar ve Federal Yemen'e Yönelim

Yemen'de aşiret bağlarının yol açtığı bir çeşit kavmiyetçi ayrışma ve Şii-Sünni şeklindeki mezhepsel farklılaşmadan başka bir de Kuzey-Güney şeklinde kısmen ideolojik bir siyasi karşıtlık da mevcuttur. Ülkede, 1990 yılında Kuzey Yemen ile Güney Yemen'in birleşmesinin ardından bu birlikteliğe karşı çıkararak Güney Yemen'in bağımsızlığını savunan gruplar bulunmaktadır. Aden merkezli bu ayrılkçı hareket, sık sık gösteriler düzenleyerek Güney Yemen'in bağımsızlığını talep etmişlerdir. 2007 yılında Aden'deki yüzlerce askeri personelin Kuzey'deki meslektaşlarıyla eşit haklar talep etmeleri üzerine başlayan gösteriler, güneyde yaşayan halk tarafından da sahiplenilince bağımsız Güney Yemen talebine doğru evrilmiştir. Temelde ise bölge halkı ayrımcılık yapıldığını ileri sürmekte ve bu ayrımcılığa karşı tepki göstermektedir. 2011 yılında yaşanan Arap Baharı gösterileriyle Yemen'de hükümet kontrolünün zayıflaması, bağımsızlık talebinde bulunan grupları cesaretlendirmiş ve faaliyetlerini daha ileri bir düzeyde gerçekleştirmelerine imkan sağlamıştır. Bu kapsamda gösteriler 2013 yılında da geniş katılımlı biçimde gerçekleştirilmiştir.

Senenin ilk günlerinde o zamana kadar gerçekleştirilmiş en büyük gösteri olarak nitelendirilen on binlerce insanın katıldığı bir organizasyon düzenlenmiştir. Atılan sloganlarda Kuzey Yemen'den bağımsız bir yönetim talebinin yanında 1990'da Kuzey ve Güney Yemen'i birleştiren antlaşmanın iptal edilmesi isteği dillendirilmiştir.⁵⁰ Bu gösterilerden kısa bir zaman sonra Yemen Cumhurbaşkanı Hadi, Aden'e sürpriz bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Cumhurbaşkanı Hadi, Aden'de bölgeyi ilk kez ziyaret eden Hadi, askeri ve yerel yetkililerle görüşmüştür.⁵¹ Fakat yine de Hadi'nin ziyareti olayları yatıştırmakta yetersiz kalmıştır. Örneğin Hadi'nin ziyaretinden birkaç gün sonra Daleh şehrinde güneyli ayrılkçıların açtıkları ateş sonucu 2 polis hayatını kaybederken 10 polis de yaralanmıştır.⁵²

Hadi yönetiminin birinci yıldönümüne gelindiğinde ise sembolik değeri olan bazı gelişmeler yaşanmıştır. Güneyli ayrılkçıların lideri konumunda olan Kasım Asker ve güneyli bir din adamı olan Hüseyin bin Şuayip güvenlik güçlerince Aden'de yakalanarak bilinmeyen bir yere götürülmüşlerdir.⁵³ Bu gelişmelerin ardından güneyli ayrılkçıların protesto amacıyla yolları kapatmaları ve lastikleri ateşe vermeleri üzerine güvenlik güçlerinin açtığı ateşte bir gösterici hayatını kaybetmiştir.⁵⁴ Bu tür gösteriler ve polislerle yaşanan çatışmalar Mart ayında da aralıksız devam etmiş yaşanan çatışmalarda çok sayıda ölüm ve yaralanmalar meydana gelmiştir.⁵⁵ Hatta Güney Yemen'in eski başkanlarından Ali Salim el-Baid liderliğinde Aden limanında 6 saatlik bir grev düzenlenerek UDK'ya tepki gösterilmiştir.⁵⁶ UDK'ya karşı tepkiler güneyde bulunan Tarim şehrinde de gösterilere yol açmış, yaşanan çatışmalarda ölümler meydana gelmiştir.⁵⁷ Güney'in bağımsızlığı yönündeki gösteriler, ileriki aylarda da devam etmiş, zaman zaman UDK'nın yapıldığı otele yürüyüşler düzenlenmiş, eski liderlerin portreleri taşınmış ve sloganlar atılmıştır. Yaşanan çatışmalarda ölenler ve yaralananlar olmuştur.⁵⁸

Bu gösterilerin ardından Yemen hükümeti, güneyde yaşanan işsizlik sorununu çözmek için 1,2 milyar dolarlık bir fon ayıracağını açıklamıştır. 1994 yılında yaşanan iç savaş neticesinde işsiz kalan on binlerce insana yönelik olduğu ifade edilen yardımın, aslında yaşanan siyasi bölünmeyi engellemeye dönük bir girişim olduğu da açıktır.⁵⁹ UDK'da da Yemen Cumhuriyeti'nin demokratik ve federal bir yapıya kavuşturulması yönünde karar alınmış ancak federe devletlerin sayısı konusu tartışmalara neden olmuştur. Güneyliler, Kuzey-Güney olmak üzere iki federe devletin kurulmasını savunurken, Kuzey yönetimi ikiden fazla federe devletin kurulmasını talep etmiştir.⁶⁰ 1967'de Güney Yemen'in kurtuluşunu anmak üzere yapılan gösterilere binlerce kişi katılırken "diyalog yok, özgürlük var" sloganları,⁶¹ güneyli ayrılıkçıların federal sisteme çok da sıcak bakmadıklarını ortaya koymuştur.

Aralık ayı güney illeri açısından şiddetli çatışmalarla geçmiş ve bir aşiret liderinin öldürülmesi üzerine yaşanan çatışmalarda çok sayıda ölüm meydana gelmiştir. Bu çatışmalar sürerken Güneyli ayrılıkçılar valilik binasına "Güney Yemen" bayrağı asmaya çalışınca başlayan çatışmalarda iki polis ve bir sivil hayatını kaybetmiştir. Ölen sivil için bir okulun bahçesinde kurulan taziye çadırının Yemen ordusuna ait bir tank tarafından bombalanması sonucu aralarında çocukların da bulunduğu 10 kişi hayatını kaybederken 15 kişi de yaralanmıştır.⁶² Yaşanan bu olayların ardından 2013'ün son günlerinde bir askeri birliğe yapılan saldırı sonucu 5 asker ve 3 militan hayatını kaybetmiştir. Askeri yetkililer saldırıdan Güneyli ayrılıkçıları sorumlu tutarken, ayrılıkçılar bu iddiaları reddetmiş ve bölgede El Kaide'nin de güçlü olduğu yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır.⁶³ Yemen'in güneybatısında Aden merkezli ayrılıkçı hareketin etkinliği söz konusuken güneydoğu kısımlarında El Kaide'nin etkin olduğu hatta kontrol ettiği bölgeler bulunmaktadır. Özellikle Abyan vilayeti El Kaide ile hükümet güçlerinin yoğun şekilde çatıştığı bir bölge konumundadır.

Yemen'de El Kaide-Hükümet Çatışması

El Kaide içerisinde Yemen vatandaşlarının ağırlığı uzun yıllardır bilinen bir gerçektir. Örgütün merkezinin Afganistan'da bulunduğu dönemlerde dahi örgüt üyeleri içerisinde Yemenlilerin sayıca çokluğu dikkat çekici bir boyutta olmuştur. Yemen eskiden El Kaide için yalnızca katılımcı insan kaynağı temin etmekteyken 2011 yılındaki Arap Baharı gösterilerinin Yemen'e sıçramasıyla ortaya çıkan iktidar boşluğundan faydalanan El Kaide'nin Abyan vilayetinin tamamına yakınının kontrolünü ele geçirmesiyle El Kaide için lojistik değeri olan bir sığınak niteliği kazanmıştır. Fakat gösterilerin sona ermesi ve merkezi hükümetin istikrarı tesis etmesinin ardından ABD ile ortak hareket gerçekleştirilmesinden dolayı El Kaide kontrol ettiği bölgelerin önemli bir kısmından çekilmek zorunda kalmıştır. Ancak halen Yemen'de El Kaide mensupları sayıca önemli miktarda bulunmaktadır ve bunlar ülkenin, en başta Abyan vilayetinde olmak üzere, bazı bölgelerini kontrol altında tutarken bazı bölgelerde

etkin bir konuma gelmektedirler.⁶⁴ Hatta Abyan vilayetinde geçen seneden itibaren Şeriat kuralları hâkim kılınmıştır ve bu zaman zarfında Şeriat kurallarına dayanarak bölgede değişik suçlardan ölüm kararları çıkmıştır. Abyan ve Aden bölgelerinde El Kaide'nin homoseksüel olduğu iddia edilen kişileri öldürdüğü de iddia edilmektedir.⁶⁵ Polis kayıtlarına göre yıl içinde 10 kadar bu tür öldürme eylemleri gerçekleşmiştir.⁶⁶ Bu eylemler El Kaide'nin yürürlüğe koyduğu Şeriat'ın gereği olarak gerçekleştirildiği gibi bireysel eylemler şeklinde de yapılmaktadır.

Arap Yarımadası El Kaidesi, ABD yönetimi tarafından en tehlikeli terörist yapılanma olarak kabul edilmektedir. El Kaide'nin en güçlü olduğu ülke ise Yemen olarak gözükmektedir ve Yemen'de bu yapılanmaya karşı hükümet ABD desteğiyle mücadele vermektedir. El Kaide, diğer ülkelerde merkezi hükümetin daha güçlü olması ve bu ülkelerin sahip oldukları petrol gelirleri sayesinde istikrarı sağlayabilmeleri gibi çeşitli nedenlerle söz konusu ülkelerde güçlenemesine rağmen oralardan sempatican kazanabilmektedir.⁶⁷ Özellikle Yemen-Suudi Arabistan sınırında meydana gelen geçişler zaman zaman fark edilmekte ve çatışmalara yol açmaktadır.⁶⁸ Ayrıca Yemen'de bulunan çok sayıda Suudi Arabistan vatandaşı da El Kaide bünyesinde faaliyet göstermektedir ve bunlar tespit edilmeleri halinde yargılanmaktadır.⁶⁹

Hükümet güçlerini zorlayan ve ülkeyi kaosun içine biraz daha fazla sürükleyen El Kaide, gerçekleştirdiği intihar saldırılarıyla da orduyu ağır tahribata uğratmaktadır. Ocak ayının son günlerinde, ellerinde bir aşiretten satın alınmış Batılı rehinelere olduğundan şüphelenilen bir grup El Kaide militanının gerçekleştirdiği intihar saldırısında çok sayıda kişi yaralanmıştır.⁷⁰ Rehinelere serbest bırakılması girişimleri sonuçsuz kalınca güvenlik güçleri El Kaide'ye ait bir yerleşime ağır silah ve tanklarla saldırı düzenlemiştir. Buna karşı El Kaide de bir intihar saldırısı gerçekleştirerek misillemede bulunmuştur. Askeri kontrol noktasına gerçekleştirilen saldırıda çok sayıda asker hayatını kaybetmiştir.⁷¹ Yapılan intihar saldırısının asıl hedefinin Cumhuriyet Muhafızları olduğu yönünde açıklamalar yapılmıştır. Abyan, hükümet güçleri ve El Kaide arasındaki çatışmaların en sık yaşandığı vilayet durumundadır ve yaşanan bu çatışmalarda her iki taraftan da çok sayıda kayıp verilmektedir.⁷²

Eylül ayına gelindiğinde Yemen Cumhurbaşkanı Hadi yaptığı bir konuşmada El Kaide'yi bitireceğine ve iç huzuru sağlayacağına dair yemin etmiştir. Bu yeminin ardından ise güvenlik güçlerine yönelik şiddetli saldırılar gerçekleşmiştir. Başkent'in en işlek caddelerinden biri olan Rabat Caddesi üzerinde yol kenarına yerleştirilmiş bombanın patlaması sonucu 12 kişi yaralanmış ve çevrede maddi hasar meydana gelmiştir. Aynı gün Şebva vilayetinde gerçekleşen intihar saldırısında da bir istihbarat subayı öldürülürken daha sonra El Kaide'nin yaptığı iddia edilen saldırıda üçü polis ve biri asker olmak üzere en az 56 güvenlik görevlisi öldürülmüştür.⁷³ Bu saldırı 21 Mayıs'ta 100 askerinin hayatını kaybettiği bombalı saldırıdan sonraki en kanlı saldırı olarak kayıtlara geçmiştir. Yemen ordusuna yönelik gerçekleştirilen bu saldırıda asıl hedefin, ABD'nin insansız hava araçlarıyla yaptığı saldırıların yürütüldüğü oda olduğu belirtilmiştir.⁷⁴

Diğer yandan El Kaide ile yalnızca hükümet güçleri çatışmamakta aynı zamanda aşiretler de hükümet yanında El Kaide'ye karşı yürütülen çatışmalara katılmaktadır. Bunların en şiddetlisi olarak nitelendirilebilecek olanı mart ayında yaşanan çatışmadır. Mart ayının başlarında direniş komitesi olarak bilinen aşirete yönelik El Kaide tarafından gerçekleştirilen saldırıda 12 aşiret üyesi hayatını kaybetmiştir. Güneydeki Loder şehrinde bulunan aşiret, 2012'de hükümet güçlerine katılmıştır ve bölgede El Kaide'ye karşı mücadele vermektedir.⁷⁵ El Kaide ile aşiretler arasındaki çatışmalar devam etmiş ve bu çatışmalarda çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir.⁷⁶ Aşiretlerle El Kaide arasındaki bu çatışmalar birbirinden farklı gerekçelerle yürütülmekte olup bazı aşiretler açısından çıkar temelli yaklaşımlar söz konusu olabilmekteyken başka aşiretler nazarında siyasi, ideolojik ya da mezhepsel farklılıklar başat etken konumuna gelebilmektedir.

El Kaide'nin etkin olduğu bölgelerde motosikletli saldırılarla güvenlik görevlilerinin öldürüldüğü olaylar da sıkça görülmektedir. Bu tür olaylar daha çok ülkenin güney ve doğu vilayetlerinde meydana gelmekte ve güvenlik güçlerini hedef almaktadır.⁷⁷ Güvenlik güçlerinden başka, Zeydi Şii'leri mecliste temsil eden Abdülkerim Jadban da 22 Kasım'da aynı yöntemle öldürülmüştü. Bu nedenle UDK görüşmeleri boyunca motosikletli saldırıları önlemek adına 15 Aralık'a kadar motosiklet yasağı uygulamaya koyulmuştu.⁷⁸ Bu saldırı biçimi sadece El Kaide'nin uyguladığı bir yöntem olmamakla birlikte çokça El Kaide'nin başvurduğu bir yoldur. Dolayısıyla bu yasağı El Kaide ile mücadele kapsamında başvuru bir yöntem olarak değerlendirmek mümkündür.

Bir diğer yöntem ise askeri komuta merkezlerine ya da askeri kontrol noktalarına düzenlenen intihar saldırıları olmaktadır. Yemen'de bu şekilde de pek çok saldırı gerçekleştirilmiş olup çok sayıda asker ve sivil hayatını kaybetmiştir.⁷⁹ Bu tür saldırıların en şiddetlilerinden biri de 5 Aralık'ta meydana gelen Yemen Savunma Bakanlığı kompleksine yönelik bomba yüklü araçla gerçekleştirilen saldırı olmuştur. Saldırıda 52 kişi hayatını kaybederken 167 kişi de yaralanmıştır. Ayrıca ölen ve yaralananlar arasında çok sayıda yabancı uyruklu bulunmaktadır.⁸⁰ Saldırının ardından Birleşik Arap Emirlikleri Dışişleri Bakanı el-Nahyan kınama mesajı yayınlamış ve saldırganların korkak hainler olduklarını ifade etmiştir.⁸¹ Ayrıca saldırıda ölenler arasında 7 Filipinlinin de bulunması üzerine Filipinler hükümeti vatandaşlarının Yemen'e gidişlerini yasaklamıştır.⁸² BM de Yemen'deki ofislerine gerçekleştirilebilecek muhtemel saldırılar nedeniyle çalışanlarına yönelik ofislere gitmeme uyarısında bulunmuştur.⁸³ Yemen'deki El Kaide varlığına karşı mücadele eden tek aktör Yemen devleti olmamıştır. Yemen'deki El Kaide'ye yönelik en önemli çabayı sergileyen ve neredeyse Yemen yönetimi kadar mücadele eden bir diğer aktör de ABD olmaktadır. ABD, El Kaide ile mücadele kapsamında özellikle insansız hava araçlarıyla Yemen topraklarını mütemediyen vurmaktadır.

ABD'nin Yemen'de El Kaide Operasyonları

Yemen'de El Kaide ile mücadele kapsamında ABD'ye ait insansız hava araçlarıyla gerçekleştirilen saldırılar da sıkça görülmektedir. İnsansız hava araçlarıyla yapılan saldırılarda öldürülenlerin El Kaide üyesi oldukları açıklanmaktadır. Fakat bu açıklamalara karşı duyulan şüphe ve ayrıca saldırıların ABD tarafından gerçekleştiriliyor olması, Yemen toplumunda ciddi rahatsızlıklara yol açmaktadır. Hatta El Kaide, bu saldırılara dayanarak, hükümetin ABD ile ittifak kurduğunu ve Yemen halkının ABD uçakları tarafından bombalanarak öldürüldüklerini ileri sürülmekte ve bu argümanlarla sempati ve taraftar kazanmaktadır.⁸⁴ ABD'nin insansız hava araçlarıyla Yemen'de gerçekleştirdiği saldırıların 2011-2012 döneminde 3 kat artış gösterdiği tespit edilmiştir.⁸⁵ Saldırılardaki bu artış ve neticesinde meydana gelen ölümlerde görülen yükselme Yemen'deki ABD ve hatta hükümet karşıtı tepkiyi de önemli ölçüde beslemektedir.⁸⁶

İnsansız hava araçlarıyla yapılan saldırılar daha çok 2012 yılında El Kaide'nin kontrolüne giren ve halen bu durumun devam ettiği Abyan vilayetinde yoğunlaşmıştır.⁸⁷ Bu saldırılarda El Kaide'nin önde gelen isimleri öldürülürken,⁸⁸ çok sayıda sivil de hayatını kaybetmiştir.⁸⁹ Hatta El Kaide'yi hedef alan insansız hava aracı saldırılarından birinde yanlışlıkla bir düğün konvoyu vurulmuştur.⁹⁰ Bütün bu sivil kayıplar, ABD karşıtlığını ve beraberrinde ABD'ye insansız hava araçlarıyla saldırı izni veren Yemen hükümetine yönelik tepkileri körüklemektedir. El Kaide, Yemen toplumundaki bu hissiyatı kendi lehine kullanmakta ve taraftar toplamaktadır.

Bu saldırılarda öldürülenler sadece Yemen vatandaşları olmamakta, aynı zamanda Suudi Arabistan vatandaşları da sıklıkla hayatını kaybetmektedir.⁹¹ Hatta bazı saldırılarda öldürülenlerin tamamı Suudi Arabistan vatandaşı olabilmektedir.⁹² Zaten El Kaide daha çok Suudi Arabistan ve Yemen vatandaşları arasında taraftar toplamakta ve etkinliklerini bu iki ülkede yoğunlaştırmaktadır. Fakat Suudi Arabistan'ın Yemen'e nazaran daha etkili güvenlik sistemine sahip olması nedeniyle Yemen, El Kaide için en elverişli ülke konumuna gelmektedir. Guantanamo'da tutuklu bulunan çok sayıda Yemenli de bu durumun önemli bir göstergesi sayılabilir. Guantanamo'da tutuklu bulunan Yemenlilerin salıverilmeleri için Cumhurbaşkanı Hadi'nin çeşitli diplomatik yolları denemesine rağmen Barack Obama'nın bu isteği reddetmesi,⁹³ El Kaide'nin ABD nezdinde önemli bir tehdit olduğunu ve Obama yönetiminin güvenlik kaygılarını ve taleplerini ön planda tuttuğunu göstermektedir.

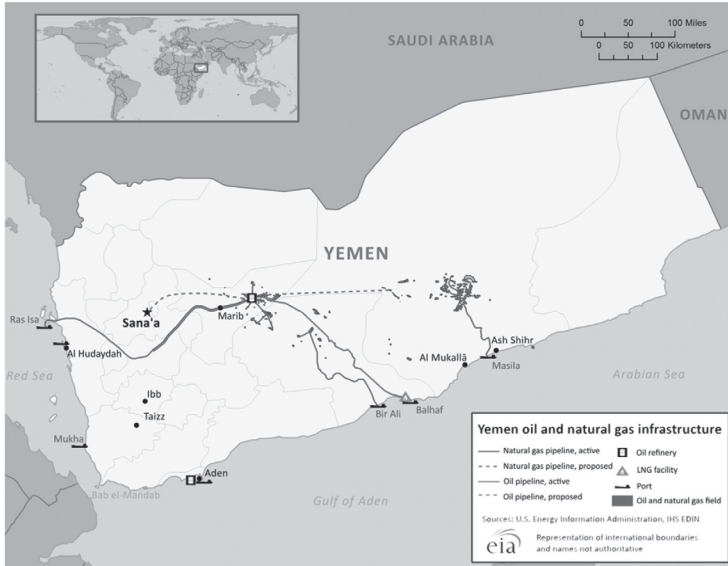
Yemen Ekonomisi

Yemen, Arap Yarımadası'nın diğer ülkelerinden farklı olarak ciddi ekonomik sorunlar yaşamaktadır. Zaten Arap Baharı öncesinde de çok kırılgan olan Yemen ekonomisi, yaşanan gösteriler ve bu halk hareketlerinin getirdiği siyasi istikrarsızlıkla daha da olumsuz bir hal almıştır. 2011'in ekim ayında enflasyon %25 seviyelerine ulaşmış ardından siyasi ve ekonomik toparlanma çabaları neticesinde düşüşe geçmiştir. Arap bölgesinde Moritanya'dan sonra en fakir ikinci ülke olan Yemen'de %35'i işsiz olan halkın %30'u da günlük 2 dolardan az kazanmaktadır.⁹⁴ Dolayısıyla pek çok Yemen vatandaşı başta Arap Yarımadası ülkeleri olmak üzere başka ülkelere göç etmekte ve geçimini buralarda temin etme yoluna gitmektedir. Örneğin Birleşik Arap Emirlikleri'nde yaşayan doksan bin Yemen vatandaşı bulunmakta ve bunların yıllık ticaret hacmi 2 milyar doları aşmaktadır.⁹⁵

BM yardım ajanslarına göre Yemen, ülke istikrarını dahi tehdit edebilecek düzeyde, gittikçe kötüleşen insani durumla karşı karşıya bulunmaktadır. Ülkede yaşanan kuraklık ve yoksulluğa ilaveten kuzey ve güneyinde yaşanan çatışmalar durumu daha da kötüleştirmektedir. Ülkede yaşayan 10 milyon insan açlıkla mücadele ederken 6 milyon insan temel sağlık sorunlarıyla mücadele etmekte ve 1 milyona yakın çocuk da yeterince beslenememekte ya da çeşitli hastalıklardan dolayı yüksek ölüm riski taşımaktadır.⁹⁶ Yemen ayrıca BM Dünya Gıda Programı kapsamında yardım alan ülkeler arasında yer almaktadır. 2012 yılında bu kapsamda 5 milyon kişiye ulaştırılan yardımın maliyeti 225 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu yardımın 2013 yılında geliştirilerek daha fazla insana ulaşması hedeflenmektedir.⁹⁷ Bundan başka Yemen, başta Körfez ülkeleri olmak üzere, diğer devletlerden de çeşitli yardımlar almaktadır. Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi zengin Körfez ülkeleri, bölgesel istikrarın ve güven ortamının tesis edilebilmesi için uzun zamana yayılı biçimde büyük çaplı yardımlarda bulunmaktadır.⁹⁸

Yemen'in içinde bulunduğu istikrarsızlık ekonominin sağlıklı ve verimli işleminin de önündeki önemli bir engeldir. Özellikle petrol boru hatlarına yönelik sabotajlar petrol sevkiyatını olumsuz etkilemekte ve Yemen ekonomisine darbe vurmaktadır. Yemen'in bütçe harcamalarının %70'inin petrol gelirleriyle karşılandığı⁹⁹ düşünüldüğünde petrol sevkiyatı güvenliğinin ehemmiyeti açıkça görülmektedir. Zaten boru hatlarına yönelik sabotajların ardından hızla müdahaleler gerçekleşmekte ve sorunlar giderilerek petrol sevkiyatı genellikle birkaç gün içerisinde tekrar başlatılmaktadır. Buna rağmen 2011 ile 2013 yılları arasında gerçekleşen sabotajların maliyetinin 4,75 milyar dolar olduğu açıklanmıştır.¹⁰⁰ Yemen ekonomisinin içinde bulunduğu durum düşünüldüğünde bu miktar hayli yüksek bir bedel olmaktadır.

Şekil 1. Yemen Petrol ve Doğalgaz Boru Hatları Haritası

Kaynak: U.S. Energy Information Administration, <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=ym>, Erişim: 19 Ekim 2014.

Sabotajların gerçekleştirilmesinin ardında birbirinden farklı failer ve çok çeşitli gerekçeler bulunmaktadır. Saldırıları, Ali Abdullah Salih'i deviren ayaklanmaların ardından ülkenin içine düştüğü otorite boşluğu nedeniyle artış göstermiştir. El Kaide de ülke ekonomisini baltalayarak hükümeti yıpratmak, ülkedeki otoriteyi daha da zayıflatmak ve hükümetle arasındaki mücadelede avantaj elde etmek amacıyla bu tarz sabotajlara sıklıkla başvurmaktadır.¹⁰¹ Sabotajların bir diğer faili ise aşiretler olmaktadır. Aşiretlerin bu saldırılarının ardında çeşitli gerekçeler bulunmaktadır. Sabotajlar hükümete tazminat ödetmek için¹⁰² yapılabildiği gibi, tutuklu aşiret üyelerinin serbest bırakılması, arazi anlaşmazlıklarının çözülmesi ya da iş taleplerinin¹⁰³ yerine getirilmesi gibi gerekçelerle de yapılabilmektedir.

Yemen ekonomisinin böylesi bir güvenlik açığından olumsuz etkilenerek zayıf düşmesi, söz konusu güvenlik açığını kapatmayı da güçleştirmektedir. Dolayısıyla Yemen'de bu gibi olumsuzluklar birbirini besleyen bir yapı arz etmektedir. Fakat aksi yönde gelişmeler de yaşanmakta ve ekonomiyi olumlu yönde etkileyecek çabalar da sürdürülmektedir. Bu kapsamda olumlu bir gelişme Dünya Ticaret Örgütü üyeliği sürecinde yaşanmıştır. Yemen, Dünya Ticaret Örgütü'ne katılım sürecini yaşamaktaydı ve bu süreçte sona gelmişti, fakat Ukrayna diğer devletleri şaşırtan bir biçimde bu katılımı veto etmişti. Ukrayna'nın 2013 yılı içerisinde bu vetoyu kaldırmasıyla Yemen'in örgüte katılmasının önü açılmıştır, ancak resmî işlemlerin tamamlanıp katılımın gerçekleşmesinin 2014 yılını bulması beklenmektedir.¹⁰⁴

Yemen'in Dış İlişkileri

Yemen'in dış ilişkilerinde öne çıkan ülkeler ABD, Suudi Arabistan ve İran olmaktadır. ABD ve Suudi Arabistan ile ikili ilişkiler askeri ve ekonomik yardımlar temelinde olmakla birlikte, El Kaide'ye karşı mücadelede işbirliği de ilişkilerde önemli bir yer tutmaktadır. El Kaide'yle mücadelede ABD doğrudan çatışma içerisinde bulunurken Suudi Arabistan daha temkinli bir destek sunmaktadır. Çünkü yapılacak doğrudan müdahaleler neticesinde Yemen hükümeti ya da aşiretlerle ilişkilerin gerilmesi durumunda Suudi Arabistan'ın Kızıl Deniz'deki petrol sevkiyatı riske girebilecektir. Bundan çekinen Suudi Arabistan El Kaide'yle mücadele kapsamında Yemen'e doğrudan müdahalelerden kaçınmaktadır.¹⁰⁵ İran'la ilişkiler ise daha ziyade olumsuz gelişmeler ve gerilimler üzerinden yürümekte olup İran, Husileri hükümete karşı desteklemekle ya da Yemen'de ajanlık faaliyetlerinde bulunmakla suçlanmaktadır. Bu tür suçlama ve uyarılar yalnızca Yemen hükümeti yetkilerince değil aynı zamanda ABD'li yetkililerce de yapılmaktadır. Buna karşılık El Kaide, ABD yetkililerince yapılan açıklamalara dayanarak Yemen hükümetinin ABD güdümünde olduğunu ileri sürmekte ve Yemen'in içişlerine karışmanın İran değil ABD olduğunu iddia etmektedir. İran'ın ajanlık faaliyetlerinin gündemde çokça tutulmasına karşılık İsrail'in bu tür faaliyetleri üzerinde durulmadığı da görülmektedir. Halbuki 2013'ün ilk günlerinde üzerinde kendisini Yemen ve İsrail vatandaşı gösteren iki adet kimlikle yakalanan İbrahim el-Darahi İsrail ajanı olmakla suçlanarak yargılanmak üzere Aden mahkemesine sevk edilmiştir.¹⁰⁶ Fakat İran'ın ajanlık faaliyetlerinde olduğundan farklı olarak bu konuda çok da durulmamış, yetkililer tarafından konuya ilişkin açıklamalar yapılmamış ve İsrail kınanmamıştır.

Söz konusu süreç 2013 yılında da devam etmiştir. Senenin ilk günlerinde İran'ın Yemen'deki güneyli ayrılıkçıları desteklediği, böylelikle Hürmüz Boğazı'ndaki etkinliğini arttırmaya çalıştığı yine ABD'nin Sana Büyükelçiliğiince iddia edilmiştir.¹⁰⁷ Bu iddiaların akabinde Yemenli yetkililer de İran'ın Husileri desteklediği yönünde açıklamalarda bulunmuştur.¹⁰⁸ Yapılan bu açıklamalardan kısa bir süre sonra, 23 Ocak'ta, Yemen ve ABD'nin gerçekleştirdiği ortak operasyon neticesinde bir gemide yüklü miktarda uçaksavar füze ve C4 patlayıcı ele geçirilmiştir.¹⁰⁹ Silahların Husilere ulaştırılacağı yönünde iddialar ileri sürülmüştür.¹¹⁰ Buna ilaveten geminin uğradığı son limanın İran'da bulunması üzerine gözler İran'a çevrilmiş ve hatta Yemenli yetkililer, İran'ın Yemen'deki hükümet karşıtlarını desteklemeyi bırakması yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır.¹¹¹ Olayda İran'a yönelik şüphelerin ardında sevkiyatın çapı da önemli bir etkidir. Yetkililere göre bu kapsamda bir sevkiyatın tüccarlar tarafından yapılabilmesi zor görülmektedir ve bir devlet desteği bulunması ihtimalinin yüksek olduğu tahmin edilmektedir.¹¹² İran bu iddiaları yalanlamış¹¹³ olsa da Yemen'in iddialarının BM uzmanları tarafından araştırılması ve araştırma sonucu hazırlanan dosyanın BM Güvenlik Konseyi'ne sunulması kararlaştırılmıştır.¹¹⁴ BM Güvenlik Konseyi yaptığı

açıklamada, yeniden inşa sürecinde olan Yemen'i silah kaçakçılığı yoluyla istikrarsızlığa sürükleme girişimlerini kınamış ve süreci baltalamak amacıyla eski Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Salih'in bu olayla alakalı olduğunu belirterek kendisini uyarmıştır.¹¹⁵ Aynı zamanda Yemen'de de konu yargıya taşınmış ve yargılama kasım ayına dek sürmüştür. Mahkeme, İran ile işbirliği ve silah kaçakçılığı gerekçesiyle gemi mürettebatının 3 ila 10 yıl arasında hapis ile cezalandırılması yönünde hüküm vermiştir.¹¹⁶ Ayrıca Arap ülkeleri İçişleri Bakanları mart ayında Riyad'da bir araya gelerek güvenlik sorununu ele almışlardır. Toplantıdan sonra yapılan açıklamada, Yemen ve Bahreyn'de terörist faaliyetlere verdiği lojistik destekten ötürü İran kınanmış ve Yemen ile Bahreyn'in teröre karşı verdiği mücadele övülerek bu mücadeleye destek vurgusu yapılmıştır.¹¹⁷

ABD-Yemen arasındaki yakın ilişkiler, Cumhurbaşkanı Hadi'nin ABD'yi bir yıl içerisinde iki kez ziyaret etmesinden de açıkça anlaşılmaktadır. Hadi, temmuz sonunda ABD'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmiş ve Obama ile yaptığı görüşmede Guantanamo'da tutuklu bulunan Yemen vatandaşlarının durumu, terörle mücadele, geçiş süreci ve ekonomi gibi çok çeşitli konu başlıkları ele alınmıştır.¹¹⁸

Ağustos ayında El Kaide liderleri arasındaki bir mesajlaşmaya ilişkin istihbarat üzerine Batılı ülkeler Ortadoğu'daki pek çok diplomatik misyonu geçici süreyle kapatma kararı almıştır. ABD Dışişleri Bakanlığı muhtemel terörist saldırılar nedeniyle ABD vatandaşlarına Yemen'i terk etmeleri çağrısında bulunmuştur. Ayrıca ABD Dışişleri Bakanlığı, Yemen'de bulunan personelden ihtiyaç duyulmayanların ülkeyi terk etmeleri talimatı vermiştir. ABD bu dönemde Yemen'den başka bazı Ortadoğu ve Afrika ülkelerindeki temsilciliklerini de geçici olarak kapatmıştır.¹¹⁹ Yemen hariç diğer Ortadoğu ülkelerindeki büyükelçilikleri bir hafta kadar sonra hizmete tekrar açarken¹²⁰ Yemen'deki temsilcilik kapalı tutulmuştur. Aynı dönemde Yemen'deki pek çok diplomatik misyon kapatılmış ve ancak güvenlik sağlandıktan sonra tekrar faaliyete geçebilmiştir.¹²¹

Suudi Arabistan-Yemen ilişkilerinde de El Kaide önemli bir yere sahiptir. Suudi Arabistan, Yemen'deki El Kaide varlığına ve etkinliğine karşı mücadele içinde yer almakla beraber, bu kapsamda doğrudan müdahalelere de kalkışmamaktadır. Yemen hükümetine askeri ve mali yardımlarda bulunmak suretiyle Yemen'in El Kaideyle mücadelesine destek olmaktadır. Elbette bu politikayı kendi güvenliği ve istikrarı temelinde yürütmekle birlikte gerektiğinde bu amaçlar adına Yemen aleyhine uygulamalar da ortaya koyabilmektedir. Örneğin Yemen sınırına çit çekme politikası ya da Yemenlilerin sınır dışı edilmeleri bu yöndeki uygulamaları arasında sayılabilir. Yemen'de yaşanan ekonomik sıkıntılar ve güvenlik sorunları nedeniyle çok sayıda Yemen vatandaşı farklı ülkelere gitmek zorunda kalmaktadır. Suudi Arabistan da coğrafi yakınlığı ve sahip olduğu refah düzeyi nedeniyle Yemenlilerin çokça tercih ettiği bir ülke konumundadır. Fakat geçişler yalnızca sıradan vatandaşlarca yapılmamakta aynı zamanda El Kaide üyeleri tarafından da yapılmaktadır.

Örneğin yılın son günlerinde Suudi Arabistan mahkemesinde yargılanan bir sanık hakkında verilen 14 yıllık hapis cezasının gerekçesi 14 Suudi vatandaşını El Kaide'ye katmak olup, kişiler arasında internet üzerinden iletişim kurulduğu ve Yemen topraklarına geçişin ardından sahte Yemen nüfus kâğıtlarının hazırlandığı tespit edilmiştir.¹²²

Zaten El Kaide üyeleri arasında Suudi vatandaşları da neredeyse Yemenliler kadar çok sayıdadır. Dolayısıyla Suudi Arabistan-Yemen sınırının güvenliği, El Kaideyle mücadele kapsamında önemli bir sorundur. Suudi Arabistan da Yemenlileri sınır dışı etmek ve sınıra çit çekmek gibi uygulamalara başvurmamak durumunda kalmıştır. Fakat ekonomik sıkıntılar yaşayan Yemen halkı açısından bu uygulama ekonomik sorunları daha da derinleştirmekte ve tepkiyle karşılanmaktadır. Hatta bu politikanın kendisine karşı mücadele verilen grupların taraftar toplamasına elverişli ortam hazırladığı yönünde yorumlar da yapılmaktadır.¹²³ Temmuz ayına gelindiğinde Yemen, Suudi Arabistan'ın sınır dışı ettiği iki yüz bin Yemenli için Uluslararası Göç Örgütü'nden yardım talebinde bulunmuştur.¹²⁴ BM Genel Kurulu'nun gerçekleştirildiği eylül ayında Prens Faysal'ın talebi üzerine New York'ta Yemen'in Dostları toplantısı yapılmıştır. Toplantıda Körfez İşbirliği Konseyi Genel Sekreteri Dr. Abdullatif bin Raşit el-Zayani, Yemen'in geçiş sürecinde attığı adımlardan övgüyle bahsetmiş ve UDK çabalarının önemine vurgu yapmıştır. Yemen'in bu süreçten güçlü biçimde çıkması için destek veren ülkelerin ekonomik, siyasi ve sosyal yardımlarının devam etmesi gerektiğini belirtmiş ve bunlar içerisinde finansal desteğin hayatî önem arz ettiğini ifade etmiştir.¹²⁵ Yemen'in ekonomik gelişim sağlaması açısından ortaya koyulan uluslararası destek aynı zamanda Yemen'in siyasi istikrarı için de zorunludur. Bu anlayışla en başta komşu ülkeler olmak üzere çok sayıda devlet ve ayrıca BM öncülüğünde pek çok uluslararası örgüt bu yönde çaba sarf etmektedir.

Değerlendirme

KİK Barış Planı'na göre Yemen'in 2014 yılında yeni bir anayasayı kabul etmesi ve şubat ayında demokratik seçimler yoluyla yeni yönetimi oluşturması öngörülmüştü. Fakat 2013 yılı Yemen açısından bu hedefe ulaşabilmeyi hayli zorlaştıran gelişmelerle geçmiştir. Yemen'de 2011 yılında yaşanan Arap Baharı'yla başlayan istikrarsızlığın yol açtığı çatışmalar 2013 yılının tamamına yayılmıştır. Yemen'deki pek çok grup, çeşitli hizipleşmeler sonucu birbirinden farklı gerekçelerle çatışmaya devam etmiştir. Yemen'in mücadele ettiği sorunlar varlığını sürdürmüş ve hatta daha da derinleşmiştir. Bu sorunlar El Kaide ile mücadele, mezhep çatışması, aşiretlerin karıştığı çatışmalar, ayrılık talepleri, ekonomik sorunlar ve fakirlik, başka ülkelerin Yemen içişlerine müdahaleleri şeklinde sayılabilir.

El Kaide ile mücadele Yemen açısından en önemli konu olmayı sürdürmüştür. Bu mücadeleye ABD ve Suudi Arabistan da müdahil olmuştur. Suudi Arabistan daha çok Yemen hükümeti üzerinden dolaylı destek sunarken

ABD insansız hava aracı saldırıları yapmak suretiyle Yemen'i bombalamış ve pek çok El Kaide militanının yanında sivilin ölümüne yol açmıştır. Fakat ABD'nin bu politikası Yemen halkında olumsuz bir algıyı doğurmuştur ve bu durumdan El Kaide kendisine taraftar toplamak adına faydalanmıştır. Hatta Yemen hükümetinin ABD'ye insansız hava aracı saldırıları konusunda müsaade etmesi, Yemen yönetiminin meşruiyetinin zedelenmesine neden olmuştur. Suudi Arabistan'ın ve El Kaide'nin Yemen'de daha etkin hale gelmesi üzerine Husilerle Selefiler arasındaki çatışmalar da hız kazanmıştır. Çatışmaların artması üzerine Husiler, bağımsızlık taleplerini daha şiddetli biçimde dillendirmeye başlamış ve bu da yine çatışmaların artmasına yol açmıştır. Dolayısıyla mezhepsel bir çatışma da zincirleme bir reaksiyon şeklinde tırmanmıştır. Bu süreçte aşiretler de hem bu çatışmaların bir uzantısı olarak hem de bunlardan bağımsız biçimde çeşitli gerekçelerle çatışmaların bir tarafı haline gelmişlerdir. Bu çatışmaların daha da derinleştirdiği siyasi istikrarsızlık güneyli ayrılıkçıların özerklik ya da bağımsızlık yönündeki taleplerini daha da güçlendirmiştir. Bütün bu ayrılıklar ve çatışmalar Yemen ekonomisini olumsuz yönde etkilemiş ve zaten çoğunluğu ekonomik sıkıntı içinde yaşayan Yemen halkını daha da fakirleştirmiştir. Ekonomik sorunların artması Yemen yönetiminin meşruiyetini ve halkın gözündeki kabul edilebilirliğini zayıflatmakla birlikte ayrılık ve çatışmaları daha da körüklemiştir. Yemen hükümetinin içine düştüğü bu zafiyet, diğer devletlerin Yemen'in içişlerine karışmalarının yolunu açmış olmakla birlikte bu müdahaleler yine Yemen hükümetinin aleyhine bir algının oluşmasına neden olmuştur. Yemen içine düştüğü sorun sarmalından çıkmaya dönük attığı her adımda ya mevcut sorunları daha da derinleştirmiş ya da yeni sorunların çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Kronoloji

- **12 Ocak:** Güneyli ayrılıkçılar gösteri çağrısında bulunmuşlar ve onbinlerce insanın katılımıyla gerçekleşen protestoda Güney Yemen'in bağımsızlığı talebinin yanında 1990'da imzalanmış, Kuzey ve Güney Yemen'i birleştiren andlaşmanın feshedilmesi talebi dillendirilmiştir.
- **23 Ocak:** Cumhurbaşkanı Hadi, güneyli ayrılıkçıların merkezi konumunda olan Aden şehrine sürpriz bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Fakat Hadi'nin ziyareti güneydeki gerginliği yatıştırmaya yetmemiştir.
- **23 Ocak:** Yemen ve ABD'nin gerçekleştirdiği ortak operasyon neticesinde bir gemide yüklü miktarda uçaksavar füze ve C4 patlayıcı ele geçirilmiştir. Geminin uğradığı son limanın İran'da bulunması üzerine gözler İran'a çevrilmiş ve hatta Yemenli yetkililer, İran'ın Yemen'deki hükümet karşıtlarını desteklemeyi bırakması yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır. Ayrıca silahların Husilere ulaştırılacağı yönünde iddialar ileri sürülmüştür.
- **3 Mart:** direniş komitesi olarak bilinen aşirete yönelik El Kaide tarafından gerçekleştirilen saldırıda 12 aşiret üyesi hayatını kaybetmiştir. Güneydeki Loder şehrinde bulunan aşiret, 2012'de hükümet güçlerine katılmıştır ve bölgede El Kaide'ye karşı mücadele vermektedir.
- **18 Mart:** Yemen'deki tüm grupların temsil edildiği 565 sandalyeli Ulusal Diyalog Konferansı toplantılarına başlamıştır.
- **3 Mayıs:** Güneyli ayrılıkçılar, özerklik taleplerinin reddedilmesi üzerine Ulusal Diyalog Konferansı'nı terk etmişlerdir.
- **8 Haziran:** Sana'da bulunan Yemen Ulusal Güvenlik Hizmetleri Merkezi'ne Şiiiler tarafından yapılan saldırı sonucu polisle Şii ayaklanmacılar arasında yaşanan çatışma neticesinde 87 kişi gözaltına alınırken, 10 isyancı öldürülmüş 38'i de yaralanmıştır.
- **26 Temmuz:** Hadi, ABD'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmiş ve Obama ile yaptığı görüşmede Guantanamo'da tutuklu bulunan Yemen vatandaşlarının durumu, terörle mücadele, geçiş süreci ve ekonomi gibi çok çeşitli konu başlıkları ele alınmıştır.
- **1 Ağustos:** ABD istihbaratınca El Kaide liderleri arasındaki iletişimin takip edilmesi sonucu elde edilen bilgilere binaen Yemen merkezli El Kaide tarafından ABD hedeflerine yönelik saldırı planlarından haberdar olunmuş ve başta ABD olmak üzere pek çok ülke Yemen'deki ve bölge ülkelerindeki diplomatik temsilciliklerini geçici süreyle kapatmıştır.
- **12 Ağustos:** ABD diğer ülkelerdeki diplomatik temsilciliklerini tekrar açmasına rağmen Yemen'deki temsilciliğini Yemen'deki yüksek tehdit nedeniyle açmamıştır.
- **31 Ağustos:** Yemen Başbakanı Muhammed Selim Basindva'ya yönelik bir suikast girişiminde bulunulmuştur. Bu teşebbüste ölen ya da yaralanan olmazken saldırgan da kaçmayı başarmıştır. Yemen'de benzeri girişimler 2013 yılı boyunca sıkça görülmüştür.
- **Eylül:** Şii Havtis aşireti ile Ahmer aşireti arasında arazi anlaşmazlığından çıkan çatışmalar uzun zaman sürmüştür ve bu çatışmalarda altmıştan fazla insan hayatını kaybetmiştir.

- **8 Eylül:** Güneyli ayrılıkçılar, Dışişleri Bakanı ve Devlet Başkanı tarafından yapılan açıklamalarda Yemen'in federal bir yapıya kavuşturulacağını ifade etmeleri üzerine Ulusal Diyalog Konferansı'na tekrarkatılmakararı almışlardır.
- **20 Eylül:** Eylül ayında Yemen Cumhurbaşkanı Hadi yaptığı bir konuşmada El Kaide'yi bitireceğine ve iç huzuru sağlayacağına dair yemin etmiştir. Bu yeminin ardından başkentte yol kenarına yerleştirilmiş bombanın patlaması sonucu 12 kişi yaralanmış ve çevrede maddi hasar meydana gelmiştir. Aynı gün Şebva vilayetinde gerçekleşen intihar saldırısında da 1 istihbarat subayı öldürülmüştür. İlerleyen günlerde El Kaide'nin yaptığı iddia edilen saldırıda 60 kadar güvenlik görevlisi öldürülmüştür. Bu saldırı 21 Mayıs 2012'de 100 askerin hayatını kaybettiği bombalı saldırıdan sonraki en kanlı saldırı olarak kayıtlara geçmiştir.
- **Eylül – Aralık:** Eylül ayında Husilerle Selefiler arasında zaten zaman zaman görülen çatışmalar hız kazanmıştır. Husiler, Selefilerin Suudi Arabistan'dan Damaj'a savaşçı getirdiğini ileri sürmüş, Selefilerse bu kişilerin Dar-ül Hadis'te öğrenci olduklarını iddia etmiştir. Süreç içerisinde selefiler, bir camiye gerçekleştirilen saldırının Husiler tarafından yapıldığını ileri sürmüşlerdir. Bu gibi nedenlerle bu aylarda şiddetli çatışmalar yaşanmış, zaman zaman ateşkes ilan edilmesine rağmen ateşkes uzun sürmemiş ve neticede yüzlerce insan hayatını kaybetmiştir.
- **12 Ekim:** Binlerce ayrılıkçı Güney Yemen'in bağımsızlığı talebiyle Aden'de yürüyüş düzenlemiştir.
- **22 Kasım:** Zeydi Şiileri mecliste temsil eden Abdülkerim Jadban motosikletli saldırı sonucu öldürülmüştür. Bu tür saldırıların sıkça gerçekleşmesi nedeniyle Ulusal Diyalog görüşmeleri boyunca 15 Aralık'a kadar motosiklet yasağı uygulamaya koyulmuştur. Bu saldırı biçimi sadece El Kaide'nin uyguladığı bir yöntem olmamakla birlikte sıklıkla El Kaide'nin başvurduğu bir yoldur.
- **Aralık:** Yemen hükümetinin aşiretlere yönelik silahları teslim etme çağrısına karşı gelen Hadramut'taki bazı aşiretlerle güvenlik güçleri arasında yaşanan çatışmalarda bir aşiret lideri de hayatını kaybetmiştir. Bunun üzerine toplanma çağrısına binlerce kişi uyarak protestoya katılmışlardır. Gerilimin tırmanmasıyla yaşanan çatışmalarda çok sayıda ölüm meydana gelmiştir.
- **5 Aralık:** Yemen Savunma Bakanlığı kompleksine yönelik bomba yüklü araçla saldırı düzenlenmiştir. Saldırıda 52 kişi hayatını kaybederken 167 kişi de yaralanmıştır. Yabancı uyruklu kişilerin de yaşamını yitirdiği olaya ilişkin pek çok devletten kınama mesajları gelmiştir.
- **13 Aralık:** ABD'ye ait insansız hava araçlarıyla yapılan saldırıda, El Kaide konvoyu zannedilerek bir düğün konvoyu vurulmuş ve 14 sivil hayatını kaybetmiştir.
- **26 Aralık:** Güneyli ayrılıkçılar valilik binasına Güney Yemen bayrağı asmaya çalışınca başlayan çatışmalarda iki polis ve bir sivil hayatını kaybetmiştir. Ölen sivil için bir okulun bahçesinde kurulan taziye çadırının Yemen ordusuna ait bir tank tarafından bombalanması sonucu aralarında çocukların da bulunduğu 10 kişi hayatını kaybederken 15 kişi de yaralanmıştır.

Notlar

- 1 El Kaide, benzer fikirlere sahip ve birbirine yakın yöntemlere başvuran çeşitli grupların bir çatı örgütü gibidir. Dolayısıyla çeşitli bölgelerde ya da ülkelerde farklı isimlerle anılan gruplar El Kaide çatısı altında ve bir iletişim ağı yoluyla faaliyet gösterirler. Yemen'de de El Kaide çatısı altında çeşitli gruplar bulunmakta olup bunların en fazla öne çıkanı da Ensar el-Şeria örgütüdür. Ensar el-Şeria, El Kaide'nin Arap Yarımadası'ndaki kolu olan ve ABD tarafından en tehlikeli terörist grup olarak kabul edilen Arap Yarımadası El Kaidesi bünyesinde faaliyet gösteren bir gruptur. Bu çalışmada El Kaide bünyesindeki tüm gruplar El Kaide genel adıyla anılmıştır.
- 2 "Top UN team in Yemen to push reconciliation", *Al Arabiya News*, 27 Ocak 2013.
- 3 "Southern Movement 'to participate in dialogue'", *Gulf News*, 18 Şubat 2013.
- 4 "Separatist leader pulls out of Yemen talks", *Al Arabia News*, 4 Mayıs 2013.
- 5 "Yemen parties agree on federalism", *Al Arabia News*, 11 Eylül 2013.
- 6 "Yemen federalism decision 'in days': Hadi", *Yemen Digest*, 8 Ekim 2013.
- 7 "Yemen Separatists to Return to National Dialogue", *Gulf News*, 9 Eylül 2013.
- 8 "Saleh-era officials to appear for trial", *Khaleej Times*, 5 Mart 2013.
- 9 "Opponent of Yemen's ex-President Saleh urges to stay abroad", *Reuters*, 2 Nisan 2013.
- 10 "UN warns Yemen 'opportunists' against delay", *The New Zealand Herald*, 28 Kasım 2013.
- 11 "Saleh's party blasts UN envoy to Yemen", *Atlantic Council*, 4 Aralık 2013.
- 12 "Security Officer Assassinated in Hadramout", *Yemen Times*, 18 Mayıs 2013.
- 13 "Yemen PM Mohammed Salem Basindwa escapes assassination attempt", *Financial Times*, 1 Eylül 2013.
- 14 "Security head in Yemen's Aden dead in Al-Qaeda attack", *World Affairs Journal*, 21 Ağustos 2013.
- 15 "Suspected Islamist gunmen assassinate Yemeni colonel", *The Jerusalem Post*, 18 Mayıs 2013.
- 16 "Suspected Al-Qaeda militants have killed an intelligence officer in south Yemen", *The News Daily*, 31 Ağustos 2013.
- 17 "Two Yemeni air force colonels killed in less than 24 hrs", *Press TV*, 24 Eylül 2013.
- 18 "Suicide bomber kills Yemen intelligence officer", *Al Arabiya News*, 25 Eylül 2013.
- 19 "Gunmen kill Yemeni officer in Aden", *Arab Today*, 4 Ekim 2013.
- 20 "Yemeni colonel shot dead by gunmen", *World Bulletin*, 24 Ekim 2013.
- 21 "Qaeda-style blast wounds Yemen intel officer", *The Voice of Russia*, 3 Kasım 2013.
- 22 "Yemen's presidential adviser survives attack", *Al Jazeera*, 8 Aralık 2013.
- 23 "Yemen gunmen blow up oil pipeline", *Times of Oman*, 19 Ocak 2013.
- 24 "U.S. tells citizens in Yemen to leave immediately", *Reuters*, 6 Ağustos 2013.
- 25 Yemen: 3 soldiers among 9 dead in clashes", *Gulf News*, 3 Aralık 2013.
- 26 "17 killed in continuing violence in south Yemen", *Gulf News*, 26 Aralık 2013.
- 27 "Yemen: At least 60 killed in tribal clashes", *The New Zealand Herald*, 14 Eylül 2013.
- 28 "Authorities: Yemen Freed Dutch Kidnap Victim", *Israel National News*, 17 Şubat 2013.
- 29 "Terrifying video shows Austrian hostage in Yemen plead for ransom money with an AK47 pointed at his head", *Daily News*, 25 Şubat 2013.
- 30 "Swiss woman held for a year in Yemen freed", *The Telegraph*, 28 Şubat 2013.
- 31 "Hostage talks follow halt to Yemen army assault", *Dawn*, 31 Ocak 2013.

- 32 "Austrian, Finns kidnapped by Al Qaeda freed in Yemen: Report", *Global Post*, 9 Mayıs 2013.
- 33 "Two Egyptians kidnapped in Yemen: local official", *Morocco World News*, 7 Mayıs 2013.
- 34 "Two Indian Red Cross staff briefly held in Yemen", *Arab News*, 9 Mayıs 2013.
- 35 "Red Cross worker in Yemen snatched by gunmen", *CNN*, 13 Mayıs 2013.
- 36 "Yemen: 3 Red Cross workers, 2 Egyptians released", *Associated Press*, 16 Mayıs 2013.
- 37 "Yemeni lawmaker 'holds 2 kidnapped foreigners' – police", *Gulf News*, 28 Mayıs 2013.
- 38 "Tribal leader dies in Yemen ambush", *Gulf News*, 11 Ocak 2013.
- 39 "Saudi diplomat kidnapped in Yemen 'is held by al-Qaeda", *BBC NEWS*, 17 Nisan 2013.
- 40 "Iranian diplomat kidnapped in Yemen", *Dawn*, 22 Temmuz 2013
- 41 "German envoy escapes kidnap attempt in Sanaa", *Gulf Today*, 7 Ekim 2013.
- 42 "Yemen: Protesters, security clash in Sana'a", *Gulf News*, 9 Haziran 2013.
- 43 "'10 killed' as Zaidis, Yemen police clash", *Gulf Times*, 10 Haziran 2013.
- 44 "Yemen's sectarian clashes kill 42 in 10 days", *Arab News*, 9 Eylül 2013.
- 45 "Yemen ceasefire unravels within hours", *Al Jazeera*, 5 Kasım 2013.
- 46 "Salafists 'killed in rocket attack on Yemen mosque'", *BBC*, 30 Kasım 2013.
- 47 "Al Houthis-Salafist fighting stops in Yemen", *Gulf News*, 10 Kasım 2013.
- 48 "Yemen ceasefire deal violated a day after coming into force – official", *Reuters*, 11 Kasım 2013.
- 49 "North Yemen fighting kills 120 people", *Atlantic Council*, 2 Aralık 2013.
- 50 "Separatists in mass rally in southern Yemen", *Gulf News*, 13 Ocak 2013.
- 51 "Hadi in unexpected Aden trip as clashes rage", *Gulf News* 24 Ocak 2013.
- 52 "South Yemen clashes kill 4 policemen, civilian", *Gulf News*, 31 Ocak 2013.
- 53 "South Yemen separatist leaders arrested", *Saudi Gazette*, 20 Şubat 2013.
- 54 "Southern Yemen separatists clash with police leaving three dead", *The National*, 23 Şubat 2013.
- 55 "Two civilians killed in southern Yemen clashes", *Press TV*, 14 Mart 2013.
- 56 "Aden strikes in protest at Yemen national dialogue", *Al Jazeera*, 18 Mart 2013.
- 57 "Police kill Yemeni during anti-dialogue rally", *Gulf News*, 18 Mart 2013.
- 58 "Protesters rally for South Yemen independence", *Al Arabia News*, 21 Mayıs 2013.
- 59 "Yemen to set up \$1.2b fund for sacked employees", *Gulf News*, 11 Eylül 2013.
- 60 "Yemen dialogue delegates near deal on South", *The Daily Star Lebanon*, 16 Eylül 2013.
- 61 "Thousands rally for south Yemen independence", *Gulf News*, 12 Ekim 2013.
- 62 "Ten dead as army shells funeral tent in south Yemen", *Voice of Russia*, 27 Aralık 2013.
- 63 "Eight dead in attack on troops in south Yemen", *Gulf Times*, 31 Aralık 2013.
- 64 "Al-Qaeda seizes territory in Yemen's Hadramawt", *The Daily Star Lebanon*, 24 Mayıs 2013.
- 65 "Al-Qaeda militants shoot dead Yemeni 'gay'", *The Daily Telegraph*, 16 Temmuz 2013.
- 66 "Yemen gunmen kill suspected homosexual: Police", *Ahram Online*, 27 Eylül 2013.
- 67 "Yemen puts 'Al-Qaeda' members on trial", *Herald Sun*, 20 Ocak 2013.
- 68 "Saudi guard shot in Yemen border firefight", *Fox News*, 27 Temmuz 2013.
- 69 "Yemen: 5 Saudi nationals go to trial over suspected links to al-Qaida", *Fox News*, 4 Eylül 2013.

- 70 "Yemen suicide bomb kills at least 10 soldiers", *Gulf News*, 28 Ocak 2013.
- 71 "11 die in car bomb explosion in Yemen", *RT News*, 28 Ocak 2013.
- 72 "Yemen troops kill 12 'al Qaeda militants", *The Express Tribune*, 2 Şubat 2013.
- 73 "Twin Yemen blasts wound 12, security says", *Ynet News*, 26 Eylül 2013.
- 74 "Yemen ceasefire deal violated a day after coming into force – official", *Reuters*, 11 Ekim 2013.
- 75 "Deadlyblastkills12progovernmenttribesmeninsouthYemen", *GulfNews*, 4Mart2013.
- 76 "Seven killed in clashes with al-Qaida in Yemen", *The Jerusalem Post*, 22 Eylül 2013.
- 77 "Gunmen kill Yemen police officer", *The Daily Star Lebanon*, 30 Eylül 2013.
- 78 "Yemen bans motorbikes in Sana'a because of attacks", *Gulf News* 1 Aralık 2013.
- 79 "Suicide blast kills 12 soldiers in south Yemen", *Gulf News*, 18 Ekim 2013.
- 80 "7 Filipinos among Yemen suicide attack fatalities", *The Malina Times*, 7 Aralık 2013.
- 81 "Six killed in hunt for Yemen bombers", *The National World*, 6 Aralık 2013.
- 82 "Philippines Workers Banned From Yemen After Al Qaeda Attack Kills Over 50", *The Huffington Post*, 9 Aralık 2013.
- 83 "Yemen warning closes U.N. offices in Sanaa Thursday", *Al Arabia News*, 12 Aralık 2013.
- 84 "DronestrikekillstwoinsouthernYemen:officialsandresidents", *Reuters*, 10Ağustos2013.
- 85 "Obama Orders Drone Strikes, Killing of 6 "Suspected Militants" in Yemen", *The New American*, 21 Mayıs 2013.
- 86 "Drones will not end militancy in Yemen", *Gulf News*, 2 Ağustos 2013.
- 87 "Yemen air raids kill 7 'Qaeda' members: local official", *In Light Press*, 1 Haziran 2013.
- 88 "Yemen needs more than drone strikes", *Gulf News*, 10 Ağustos 2013.
- 89 "Yemen parliament votes to ban drone strikes", *Ma'an News Agency*, 17 Aralık 2013.
- 90 "Yemen says U.S. drone struck a wedding convoy, killing 14", *CNN*, 14 Aralık 2013.
- 91 "7 Al Qaida suspects killed in drone strike", *Gulf News*, 24 Şubat 2013.
- 92 "Yemen: 7 Saudis among militants killed by drones", 9 Ağustos 2013.
- 93 "Drones will not end militancy in Yemen", *Gulf News*, 2 Ağustos 2013.
- 94 "Yemen inflation reaches 10-month high", *Gulf News*, 20 Mayıs 2013.
- 95 "Etihad Airways launches maiden flight to Sana'a", *Albawaba Business*, 2 Eylül 2013.
- 96 "Millions of Yemenis face humanitarian crisis", *Gulf News*, 18 Mayıs 2013.
- 97 "Groupon and Skydive Dubai join forces in support of UN World Food Programme", *Ame Info*, 3 Şubat 2013.
- 98 "Khalifa Foundation distributes 500 food baskets in Yemen", *Gulf News*, 17 Ocak,2013.
- 99 "Yemen repairs oil pipeline after explosion", *Gulf News*, 29 Mayıs 2013.
- 100 "Attackers blow up Yemen oil pipeline again", *Al Arabia News*, 20 Aralık 2013.
- 101 Yemen gunmen blow up oil pipeline ", *Voice of Russia*, 19 Ocak 2013.
- 102 "Saboteurs blow up Yemen oil pipeline", *Saudi Gazette*, 6 Mart 2013.
- 103 "BombingofYemen'smainoilpipelinehaltscrudeflows-officials", *Reuters*, 26Aralık2013.
- 104 "WTO set to agree Yemen's membership terms", *Reuters*, 6 Eylül 2013.
- 105 "Saudi says its air force has not struck al Qaeda in Yemen", *Reuters*, 5 Ocak 2013.
- 106 "Man charged with spying for the Mossad in Yemen", *Haaretz*, 5 Ocak 2013.
- 107 "Yemen separatists assisted by Iran, says US", *Gulf News*, 14 Ocak 2013 .

- 108 "Yemen separatists assisted by Iran, says US", *Gulf News*, 14 Ocak 2013.
- 109 "Iran denies shipping arms to Islamist militants in Somalia", Reuters, 14 Şubat 2013.
- 110 "Iran Denies Links to Shipload of Arms Seized By Yemen", *Israel National News*, 3 Şubat 2013.
- 111 "Sunni Vs. Shia: Yemen President Tells Iran To Stop Selling Weapons To Separatists Groups", *International Business Times*, 8 Şubat 2013.
- 112 "Iran 'damaging' Yemen: security chief", *Ahram Online*, 9 Şubat 2013.
- 113 Iran denies links to arms ship seized off Yemen", *Gulf News*, 4 Şubat 2013.
- 114 "Yemen Seeks Investigation Of Seized Arms", National Yemen ,9 Şubat 2013.
- 115 "U.N. Security Council Warns against Arms Transfers to Yemen", *Africa News Wire*, 15 Şubat 2013.
- 116 "Yemen jails crew over arms shipment 'from Iran'", *Daily News Egypt*, 12 Kasım 2013.
- 117 "UN Security Council Warns Against Arms Transfers to Yemen", Voice of America, 14 Mart 2013.
- 118 "Obama to meet Yemen leader for talks on Gitmo inmates", *Gulf News*, 26 Temmuz 2013.
- 119 "US tells citizens in restive Yemen to leave immediately", *Today's Zaman*, 6 Ağustos 2013.
- 120 "Some US embassies reopen after security alert closure", *Hürriyet Daily News*, 11 Ağustos 2013.
- 121 "Britain to reopen embassy in Yemen on Sunday", *UK News*, 18 Ağustos 2013.
- 122 "Saudi jailed 15 years for "Al-Qaeda recruiting"", *Mtv Lebanon*, 19 Aralık 2013.
- 123 "Gulf rights group slams Saudi policies on Yemen", *The Siasat Daily*, 11 Nisan 2013.
- 124 "200,000 Yemenis forced out of Saudi Arabia", *Asian Migration News*, 6 Temmuz 2013.
- 125 "GCC head participates in Yemen meet", *Gulf News*, 26 Eylül 2013.